

Andrius NARBĖKOVAS

MORALINIS NATŪRALAUS ŠEIMOS PLANAVIMO IR KONTRACEPCIJOS SKIRTUMAS

Summary

This article analyses the moral difference between Natural Family Planning (NFP) and contraception. Nowadays one of the most frequent questions is the following: if contraception and NFP both have the same objective of avoiding pregnancy, how can there be any moral difference between them ? And people state that it does not make any difference which method is used if the end and purpose are the same. In fact proponents of contraceptives often argue that there is no moral difference between contraception and NFP and even treat NFP as a natural form of contraception. In order to show the moral difference between contraception and NFP first is given sound understanding of human person as a bodily and sexual being and the meaning of responsible parenthood, then is drawn a distinction between a contraceptive action and a contraceptive will.

Šiame straipsnyje yra analizuojamas Natūralaus Šeimos Planavimo (NŠP) ir kontracepcijos moralinis skirtumas. Nūdien vienas iš dažnai pasitaikančių klausimų yra: jei kontracepcija ir NŠP turi tokį patį nėštumo išvengimo tikslą, koks tad gali būti jų moralinis skirtumas? Todėl žmonės teigia, kad nėra svarbu koks metodas yra naudojamas, jei rezultatas ir tikslas yra vienodi. Faktiškai kontracepcijos šalininkai dažnai teigia, kad nėra kontracepcijos ir NŠP moralinio skirtumo ir netgi NŠP vadina natūralia kontracepcija. Tikslu parodyti kontracepcijos ir NŠP moralinį skirtumą pirmiausiai pateikiamas teisingas žmogaus kaip kūniškos ir lytinės būtybės suvokimas bei atskleidžiama atsakingos tėvystės samprata, vėliau atskleidžiamas kontraceptinio veiksmo ir kontraceptinio tikslo skirtumas.

ĮVADAS

Pagal katalikų tikėjimą ir filosofijos suvokimą žmonės yra gyvūnai, tačiau tuo pačiu ir radikaliai skiriasi iš viso gyvojo pasaulio. Vienintelis žmogus yra tikraja prasme protingas ir laisvas. Protingumas yra paremtas tikslingumo suvokimu bei gebėjimu galvoti ir bendrauti sąvokomis. Laisvė atsispindi tame, kad žmogus gali nepaklusti instinktams, kai tuo tarpu gyvūnai yra uždaryti savo instinktų būtinybėje. Šios išskirtinės savybės parodo, kad pats žmogus yra išskirtinis, kad jame yra kažkas, kas jį išskiria iš iš visų kitų gyvūnų, būtent dvasinis pradas. Taigi žmogus išsiskiria tuo, kad tik jis yra asmuo, apdovanotas protu ir laisva valia. Dar daugiau, būdami kūniški asmenys, jie yra lytiškai diferencijuoti į vyrus ir moteris.

Būdami protingi ir laisvi žmonės yra atsakingi už savo veiksmus. Dėl šių savybių tik žmogus gali pažinti tiesą ir tik jis gali sąmoningai išreikšti savo lytiškumą. Labai svarbu žmogui šia dovana pasinaudoti savo kaip asmens augimui, integruojant ją į savo gyvenimą ir siekiant šventumo, į kurį jis yra pašauktas. Lytinis potraukis gali žmogų nuvesti egoizmo ir net nusikaltimo keliu ir gali nuvesti šventumo keliu per vienas kitam savęs dovanojimą. Santuoka transformuoja tai, kas gali žmogų padaryti savanaudį ir savęs vergą, į didžiausią gerį ir meilę. Gebėjimas perduoti gyvybę yra susijęs su Kūrėju ir sutuoktiniai yra kviečiami tapti bendradarbiais. Iš čia kyla sutuoktinių atsakomybė.

Šiame darbe bus kalbama tik apie sutuoktinių atsakomybę gyvybės perdavime. Ilgą laiką vyravusi samprata, kad reikia gimdyti tiek vaikų, kiek Dievas duos, kad į santuokinį lytinį aktą buvo žiūrima kaip į nuodėmingą, jei jis nebuvo skirtas naujai gyvybei pradėti, iš esmės pasikeitė su atsiradimu atsakingos tėvystės – motinystės sąvokos. Sutuoktiniai yra kviečiami sąmoningai tėvystei kada “protingai apsigalvoję ir kilnumo skatinami, nusprendžia laukti daugiau vaikų arba dėl rimtų priežasčių pasiryžta ribotą ar neribotą laiką vaikų negimdyti, bet kartu ir *laikytis dorinių įstatymų*”.¹

Šiame darbe bus žvelgiama į tai, kaip šeimos planavimas yra vykdomas, taikant natūralius šeimos planavimo metodus ir taikant kontracepcijos priemones. Kadangi dažnai natūralus šeimos planavimas yra vadinamas natūralia kontracepcija, šie du metodai yra sutapatinami ir moraline prasme vertinami vienodai. Darbo **tikslas** yra atskleisti esminius natūralaus šeimos planavimo metodų taikymo ir kontracepcijos moralinius skirtumus. Darbo tikslui pasiekti pirmiausia bus pateikta lytiškumo samprata, kuri yra skirtingai interpretuojama, remiantis skirtingu pačio asmens suvokimu. Bus išanalizuoti veiksmo moralumo vertinimo kriterijai ir bus atskleista klaidinga konsekvencialistinė – proporcionalistinė veiksmo moralumo vertinimo metodika ir jos įtaka kontraceptiniam mentalitetui. Darbo metodas – analitinis, sintetinis.

ŽMOGUS IR LYTIŠKUMAS

Krikščionybė žmogaus asmenį supranta kaip neatsiejamą kūno ir dvasinės sielos vienvienę. Žmogus nėra sutapatinamas tik su kūnu, kas būtų būdinga grynai materialistinei sampratai, nei sutapatinamas su siela, kas būdinga daugeliui Rytų religijų. Žmoguje susitinka du pradai: medžiaginis (kūnas) ir dvasinis (siela), kurie yra vienas su kitu labai glaudžiai susiję. Pagal Katalikų Bažnyčios Katekizmą “kūno ir sielos vienybė yra tokia glaudi, kad sielą galima laikyti kūno “forma”; vadinasi, iš medžiagos sudarytas kūnas, veikiant dvasinei sielai tampa žmogiškas ir gyvas kūnas; “ tačiau pabrėžiama, kad “dvasia ir medžiaga žmoguje nėra dvi sujungtos prigimtys, bet, būdamos suvienytos, sudaro vieną prigimtį”.² Taigi kalbama apie žmogišką prigimtį, kuriai būdingas kūniškumas ir dvasiškumas. Žmogus tiesiog yra *kūniškas asmuo*.

Tiek kūnas, tiek siela yra asmeniškai, t. y. būdingi kiekvienam atskiram žmogui. Tam tikram kūnui tinka tik tam tikra dvasinė siela, kuri yra to kūno gyvybės principas. Dar daugiau, “ dėl esminės vienybės su dvasine siela kūnas negali būti traktuojamas tik kaip audinių, organų ir funkcijų derinys, jis negali būti vertinamas lygiagrečiai su gyvūnų kūnu: jis yra sudedamoji dalis asmens, kuris per jį reiškiasi ir veikia”³. Žmogaus kūnas yra neatsiejama integrali žmogaus asmens dalis ir yra *asmens gėris*, o ne tik *gėris asmeniui*.⁴

Žmonės, būdami kūniški asmenys, skiriasi vieni nuo kitų savo lytiškumu. Būti žmogumi reiškia būti vyru arba moterimi, reiškia būti lytine būtybe. Taigi jau paties Dievo valia žmogus egzistuoja kaip vyras ir kaip moteris. Kiekvienas žmogus nuo pat savo atsiradimo pradžios yra gavęs lytinį tapatumą, kurį privalo priimti kaip dovaną ir ją džiaugtis. “Dievas sukūrė žmogų pagal savo paveikslą, pagal savo paveikslą sukūrė jį: vyrą ir moterį sukūrė juos”(Pr 1, 27). Tą pačią tiesą atskleidžia ir šiuolaikinis mokslas, įrodęs, kad jau nuo pat prasidėjimo, nuo pat zigotos yra apspręsta lytis.⁵

Vyras ir moteris nėra skirtingų rūšių atstovai, bet yra lygiaverčiai asmenys. Moteris yra dovana vyrui ir vyras yra dovana moteriai, tokiu būdu jų tarpusavio bendravimas praturtina vienas kitą ir yra abiejų džiaugsmo šaltinis. Dar daugiau, būti vyru ar moterimi nėra tik kažkas biologiško, nes žmogaus kūnas nėra tik žmogaus instrumentas, bet yra sudėtinė asmens dalis.⁶ Dėl to žmogaus lytiškumas yra svarbus žmogui ne tik giminės pratęsimui, bet yra svarbus žmogui kaip asmeniui, yra neatsiejama jo dalimi. Pati žmogiškojo buvimo esmė negali būti nusakoma atskirai nuo jos egzistavimo abiem lytimis. Abiejų lyčių asmenų tarpusavio ryšį įgalina kitoniškumas ir papildomumas, kuris nėra tiktai biologinis, bet ir dvasinis. Lytiškumas yra tai, ko žmogus savavališkai nėra pajėgus nusikratyti. Moteris yra asmuo savitu moters buvimo būdu, o vyras yra asmuo savitu vyro buvimo būdu.⁷

Žmogaus lytiškumas yra suvokiamas kaip neatsiejama asmens dalis. Visa tai ką mes jaučiame kaip kūniški asmenys yra susiję su mūsų kūnais, atsiriboti nuo savo kūnų reiškia atsiskirti nuo savęs pačių. Mūsų lytiškumas yra svarbus tam kuo mes esame ir paveikia mūsų mintis, jausmus ir mūsų veiksmus.⁸ Žmogaus orumas reikalauja, kad jis veiktų, turėdamas sąmoningą ir laisvą apsisprendimą, kad jo veiksmai išplauktų iš vidinio asmenybės sprendimo,

o ne iš aklo vidaus impulso ar dėl išorinės prievartos. Tas orumas pasiekiamas, kada žmogus sugeba išsivaduoti iš aistrų vergijos ir siekia laisvai pasirinkto žmogaus kilnumą atitinkančio gėrio.⁹

Žmonės, būdami kūniški lytiniai asmenys, sukurti pagal Dievo paveikslą ir panašumą, turi ir mylėti vieni kitus besąlygiškai dovanodami save. Kadangi žmogus yra įkūnyta dvasia, ir kūnas yra asmens išraiška, tai suprantama, kad šitoje meilėje yra kūniški elementai. Dėl panašumo į Dievą, žmonių meilė tap pat turi būti vaisinga. Taigi, vienas kitam savęs dovanojimas apglėbia naujos gyvybės galimybę.¹⁰ Logiška teigti, kad jeigu žmogus išsiskiria iš visų gyvūnų, tai ir jo atsiradimas turi būti skirtingas, turi išsiskirti nuo paprasto dauginimosi. Žmogaus gyvybės perdavimas visų pirma turi būti žmogiškas, nes tik žmogus yra protingas ir laisvas. Tokiu būdu tik žmogus gali pažinti tiesą ir tik jis gali sąmoningai išreikšti savo lytiškumą.

Krikščioniškoji etika tradiciškai žmogaus lytiškumą supranta *meilės* ir *gyvybės perdavimo* prasme.¹¹ Visada yra pabrėžiamas nenutraukiamas egzistencinis ir psichologinis ryšys tarp *gyvybę perduodančios* arba prokreacinės žmogaus lytiškumo dimensijos ir *meilę perduodančios* arba asmens jungiančios dimensijos.¹² Jau Pradžios knygoje kalbama apie vaisingumą ir asmenų bendrystę. Dievas, sutvėręs vyrą ir moterį, palaimina juos ir liepia: "Būkite vaisingi ir dauginkitės, pripildykite žemę ir valdykite ją! (...)" (Pr 1, 28). Matydamas, kad "negera būti žmogui vienam", padarė jam tinkamą bendrininką (Pr 2, 18; 22-23). Būdami skirtingi dėl savo lyties ir kaip tik dėl to galintys papildyti vienas kitą "jie tampa vienu kūnu" (Pr 2, 24). Tapimas vienu kūnu yra neatsiejamas nuo naujos gyvybės perdavimo. Kitaip sakant negali būti meilės be vaikų (dirbtinai užkertant kelią naujos gyvybės atsiradimui) ir vaikų be meilės (kada įsikiša technologijos ir atstoja santuokinį lytinį aktą).

Reikia teisingai suprasti, kad "Vyras ir moteris yra sukurti "vienas kitam" ne todėl, kad Dievas juos būtų sukūręs "pusinius", "nepilnus"; Jis juos sukūrė asmenų bendrystei, kurioje jie vienas kitam gali pagelbėti, nes yra lygūs kaip asmenys ("kaulas mano kaulų"...) ir papildė vienas kitą kaip vyras ir moteris."¹³

Kiekvienas asmuo išreiškia savo lytiškumą per kitą asmenį. Tačiau žmogus niekada negali būti priemone, būdamas asmuo jis visada yra tikslas. Žmogus turi būti norimas dėl jo paties kaip asmens. Asmuo negali būti nei išimtinai, nei pirmiausia vartojimo objektas todėl, kad įrankio arba priemonės kito subjekto sumanytam tikslui pasiekti vaidmuo prieštarauja pačiai žmogaus prigimčiai, o meilė yra kaip vienintelė priešybė tam, kad asmuo būtų naudojamas kaip priemonė tikslui pasiekti arba kaip kito žmogaus veiklos įrankis.¹⁴

Kada lytinis potraukis yra realizuojamas per lytinį aktą, panaudojant kitą asmenį tik kaip priemonę lytinio potraukio patenkinimui, tuomet yra pažeidžiamas ne tik to asmens lytiškumas, bet pats asmuo. Prigimtinė žmogiško orumo teisė saugo patį žmogų ir nustato teisingą santykį su kitais žmonėmis, o vienintelis teisingas santykis tarp asmenų yra meilė ir iš jos išplaukianti pagarba.¹⁵ Tokiu būdu, kaip matome, lytinis potraukis gali žmogų nuvesti egoizmo ir net nusikaltimo keliu ir gali nuvesti šventumo keliu per vienas kitam savęs dovanojimą. Santuoka transformuoja tai, kas gali žmogų padaryti savanaudžiu ir savęs vergu, į didžiausią gėrį ir meilę. Tik santuokoje, vieno vyro ir vienos moters ryšyje, yra įmanomas visiškai abiejų asmenų lygiavertiškumas ir išnyksta pavojus būti panaudotam kaip priemonė.

Kai bibline kalba sakome "pažino", mes turime galvoje vyro ir moters "tapimą vienu kūnu", kada susijungia du asmenys, o ne tik du kūnai. Susijungiant kūnams, galimas tik fizinis pajautimas, todėl *santuokinis lytinis aktas yra daugiau nei paprasti lytiniai santykiai tarp vyro ir moters*. Tik santuokinis aktas išlaiko pagarbą santuokiniams gėriams kaip santuokinei ištikimybei ir vaikų gėriui. Tik santuokinis aktas yra atviras santuokinei meilei ir naujai gyvybei. Taigi santuokinis aktas pagal savo prigimtį yra apjungiantis abi žmogaus lytiškumo dimensijas: meilę perduodančią arba asmenis jungiančią ir gyvybę perduodančią arba prokreacinę. Iš tiesų tas ryšys, kuris sujungia šias abi dimensijas ir yra pati santuoka.

Sutuoktiniai savo laisvu apsisprendimu prisiima visas pareigas ir atsakomybę dėl visų santuokos gėrių.¹⁶ Todėl “tėvystės” sąvokoje telpa sąmoningas ir valingas pasirinkimo procesas, kuris yra susijęs su visapusišku asmenų bendravimu. Iš esmės santykis tarp asmenų santuokoje nėra tik vyro ir moters tarpusavio santykis, bet savo prigimtimi yra asmenų susivienijimas kaip santykis su *prokreacija*.¹⁷

Nauja žmogiška gyvybė gali būti tinkamai perduodama tik santuokinio akto metu, kuris išreiškia santuokinę vyro ir žmonos meilę.¹⁸ Savo kūnais ir per kūnus sutuoktiniai išbaigia savo santuoką bei tampa tėvu ir motina. Gerbdamas jų “kūnų kalbą” ir jų prigimties kilnumą, santuokinis aktas gerbia atvirumą gyvybės perdavimui; asmens prokreacija yra vaisius ir rezultatas vedusiųjų meilės. Žmogiškųjų gyvybių pradžia išplaukia iš gyvybės pradėjimo, sujungto ne vien biologine, bet ir dvasine vienybe tėvų, susietų santuokos ryšiais.¹⁹

Iš tokio žmogaus, kaip kūniško – lytinio asmens ir santuokos suvokimo išryškėja, kad žmogus savavališkai negali priešpastatyti meilės ir vaisingumo, tarp kurių egzistuoja nenutraukiamas psichologinis ir egzistencinis ryšys. Santuokinis vaisingumas negali būti atskirtas nuo meilės, nes tai yra ta pati meilė viename iš savo prigimtinių matmenų. Katalikų Bažnyčios mokymo doktrina skelbia, “kad tarp santuokiniu aktu reiškiamos sutuoktinių vienovės ir tuo pačiu aktu reiškiamo žmonių dauginimosi yra Dievo nustatytas nesuardomas ryšys, kurio žmogus savo nuožiūra negali pažeisti”.²⁰

DUALISTINĖ ANTROPOLOGIJA

Deja, šiandien vyraujantis dualistinis požiūris į žmogų ir jo lytiškumą bei iškreiptas laisvės bei pačios santuokos suvokimas pažeidžia šį nenutraukiamą ryšį. Pagal dualistinį asmens suvokimą, žmogaus kūnas yra tik *gėris asmeniui*, kaip instrumentas, o asmuo yra sutapatinamas su sąmoningumu, gebėjimu bendrauti. Iš to seka, kad gyvybės perdavimas yra tik biologinė žmogaus lytiškumo funkcija, o vyro ir moters skirtumai yra tik anatiniai. Kiekvienas santuokinis lytinis aktas gali baigtis naujos gyvybės pradėjimu, tačiau lytinis ryšys turi ir kitus tikslus, ne vien tik gyvybės perdavimo, būtent meilės išreiškimą sutuoktiniui. Todėl noras atskirti prokreacinę žmogaus lytiškumo dalį nuo kitų ne biologinių tikslų visada buvo aktualus. Kontraceptinių priemonių sukūrimas sudarė sąlygas atskirti prokreaciją, ir daugeliui tai pasirodė esąs išlaisvinantis žmogų iš biologinės tironijos įvykis. Tai savo ruožtu sąlygojo ir klaidingą požiūrį į lytiškumą bei pačią santuoką, nes dėl prokreacijos ekskliudavimo ji pasidarė nebūtina, nebūtina tapo ir tai, kad asmenys būtų priešingos lyties.²¹

Dėl tokio požiūrio į lytiškumą vaisingumas, kuris susijęs su naujos gyvybės atsiradimu, tapo trukdžiu bendravimui ir yra traktuojamas tarsi “liga”, kurią reikia “gydyti”. Tai liudija paplitęs kontracepcijos, ypač hormoninės, naudojimas. Dar daugiau, žmonės, įpratę naudotis priemonėmis, kliudančiomis pastoti, praranda pagarbą vienas kitam ir, nepaisydami nei fizinės, nei dvasinės jos pusiausvyros, laiko vieni kitus tik priemonėmis savo geiduliams tenkinti, o ne gyvenimo draugais, kuriuos privalo gerbti ir mylėti.²² Kontracepcija tarp sutuoktinių, nors šie ir išreiškia meilę per santuokinį lytinį aktą, parodo jų egoistiškumą, nes yra ekskliuduojamas visiškai savęs dovanojimas, paliekant tik gaunamą pasitenkinimą.

Kai sutuoktiniai, naudodamiesi antikonceptinėmis priemonėmis, paneigia Kūrėjo moters ir vyro prigimčiai ir jų susijungimui suteiktą prasmę, jie užima Dievo planų “teisėjo” poziciją ir pažemina žmogaus lytiškumą bei “manipuliuoja juo, o kartu ir savo bei sutuoktinio asmeniui, paniekdami “visiško” atsidavimo vertingumą. Todėl natūrali “kalba”, kuri išreiškia abipusį, visišką sutuoktinių atsidavimą, dėl antikonceptinių priemonių tampa prieštaringa “kalba” arba tokia, kuri nereiškia visiško atsidavimo kitam ir yra ne kas kita kaip santuokinis “melas”. Iš čia ne tik kyla atsivėrimo gyvybei paniekinimas, bet ir darosi netikra santuokinė meilė, kuri pašaukta visiškam asmeniškam atsidavimui.²³

Kontraceptinis elgesys santuokinį lytinį aktą padaro nepilna asmens išraiška. Kai kūnas nebelaikomas asmenine tikrove, jis numenkinamas iki gyno materialumo ir naudojamas

atsižvelgiant tik į malonumo ir veiksmingumo kriterijus. Dėl to ir lytiškumas yra nuasmeninamas ir išnaudojamas: užuot buvęs meilės – savęs dovanojimo ir kito žmogaus priėmimo su visais kaip asmenybės turtais – ženklų, vieta ir kalba, jis vis dažniau tampa įrankiu instinktams patenkinti. Todėl iškraipoma ir klastojama pradinė žmogaus lytiškumo svarba, pats asmuo.²⁴

Visai kitoks yra požiūris į žmogaus asmenį, jo lytiškumą bei santuoką tu, kurie naudojami natūraliais šeimos planavimo metodais. Šiuo atveju į žmogų yra žvelgiama kaip į kūnišką lytinį asmenį, į vaisingumą kaip į vieną iš didžiausių *asmens* gėrių, į santuoką kaip į visišką savęs dovanojimą. “Kūno kalba” suprantama kaip ypatinga priemonė išreikšti vyriškumui ir moteriškumui tarpasmeniniame bendravime, todėl mokslas apie natūralų šeimos planavimą siekia išmokyti šią “kūno kalbą” teisingai skaityti ir deramu būdu ja naudotis. Sutuoaktiniai, pasinaudodami nevaisingumo laikotarpiais, gerbia nesuardomą santuokinį ryšį, kuris turi vienyti ir duoti gyvybę, jie elgiasi kaip Dievo planų “vykdytojai” ir “naudojasi” lytimi pagal pirmąją “visišką” atsidavimą, be manipuliacijų ir iškraipymų.²⁵

ATSAKINGA TĖVYSTĖ – MOTINYSTĖ

Vyras ir moteris, kurie kaip sutuoaktiniai vienijasi visiškai seksualiai bendraudami, jau vien dėl to patenka į sferą tvarkos, kuri teisingai turi būti vadinama prigimties tvarka, tačiau pastarosios negalima tapatinti su “gamtos tvarka”, nes tai pirmiausia yra egzistavimo ir atsiradimo –prokreacijos tvarka. Dėl buvimo asmeniu natūralus tapimo tėvu ar motina faktas visada turi gilesnę už “gamtinę”, būtent asmeninę prasmę. Todėl reikia pabrėžti, kad vyro ir moters santuokiniame bendravime susitinka dvi tvarkos: prigimties tvarka, siekianti dauginimosi, ir asmens tvarka, pasireiškianti asmenų meile ir siekianti kuo nuodugnesnio jos įgyvendinimo.²⁶

Šių dviejų tvarkų suderinimas sukelia nemažą įtampą, bet žmogus, būdamas asmeniu, yra paties savęs šeimninkas ta prasme, kad gali save kontroliuoti ir nėra bejėgis savo aistrų akivaizdoje. Prigimtinio įstatymo laikymasis yra pasiekiamas tik per susivaldymą, kuris yra esminis, palaikant pusiausvyrą tarp bendravimo, per kurį sutuoaktiniai siekia intymios vienybės, ir to, kaip jie priima *atsakingą tėvystę*.²⁷ Atsakinga tėvystė reiškiasi realiame gyvenime, todėl negali likti tik gražia sąvoka ar nepasiekiamu dalyku. Ši sąvoka paliečia visą šeimą iš esmės. Sutuoaktiniai, vedami savo sąžinės, patys turi nuspręsti kaip išreikšti savo vaisingumą. Bažnyčia, nežiūrint jai rodomo priešiško, liudija pasauliui tiesą, palikdama pasitikėjimą žmogumi ir nukreipdama jį į tai, kas ypatingai atspindi jo žmogiškumą, būtent jo *atsakomybę*. Teisingi sprendimai bus tie, kurie sujungia visus konkrečius faktorius į vieną visumą: socialinio teisingumo poreikį, kartu gerbiant Dieviškus įstatymus, asmens orumą ir jo laisvę, šeimą ir sutuoaktinių atsakomybę.²⁸

Santuokinė meilė tiesiog reikalauja, kad sutuoaktiniai gerai susipažintų su sąmoningos tėvystės – motinystės pareigomis. Kaip teisingai turi būti suvokiama atsakinga tėvystė – motinystė? Į tai atsako popiežius Paulius VI enciklikoje *Humanae Vitae*. Kalbėdamas apie biologinius procesus, jis teigia, kad “ sąmoninga tėvystė – motinystė reikš, kad gimdytojams reikia pažinti biologinius procesus bei savo funkcijas, susijusias su šiais procesais, ir jas respektuoti, nes žmogaus protas gyvybės perteikimo galioje atranda biologinius dėsnius, kurie priklauso žmogaus kaip asmens, sričiai”.²⁹ Natūralūs šeimos planavimo metodų (NŠP) pagrindas ir glūdi pirmiausiai pažinime savo vaisingumo, tuo tarpu kontracepciją naudojančiams vaisingumo pažinimas nereikalingas.

Kalbėdamas apie prigimties potraukius ir aistras, popiežius Paulius VI teigia, jog “ sąmoninga tėvystė – motinystė reikš tai, kad šiuos potraukius reikia protu ir valia valdyti”.³⁰ Čia atsispindi kita esminė natūralių šeimos planavimo metodų taikymo savybė, nes Pasaulinė Sveikatos Organizacija pateikia tokį NŠP apibrėžimą: “ NŠP – tai nėštumo planavimo arba jo išvengimo metodai, grindžiami vaisingų ir nevaisingų mėnesio ciklo fazių nustatymu”. Šis

apibrėžimas apima du komponentus, anksčiau paminėtą vaisingumo nustatymą ir seksualinio elgesio reguliavimą atsižvelgiant į šeimos planus.³¹ Naudojant kontracepciją, elgesio kontrolė tampa nereikalinga.

Tačiau akivaizdi tiesa yra ta, kad žmogus visur prigimtį suvaldo tuo, kad prisitaiko. Negalima prigimties nugalėti, prigimtį prievartaujant. Prigimtis suvaldoma, tik remiantis nuodugniu jos tikslingumo ir joje viešpataujančio taisyklingumo pažinimu. Žmogus suvaldo prigimtį tuo, kad kaskart geriau panaudoja joje slypinčias galimybes. Iš čia pereinama į meilę. Jei seksualinis santykis remiasi potraukiu, įtraukiant kitą asmenį, tai elgesys su tuo asmeniu jo moralinės vertės atžvilgiu formuojasi netiesiogiai per potraukio reiškimosi seksualiniame santykiyje būdą. Popiežius Jonas Paulius II labai aiškiai pastebi, kad “žmogus gali likti ištikimas asmeniui jam derama meilės tvarka, jei yra ištikimas prigimčiai. Kai prigimtį prievartauja, taip pat “prievartauja” asmenį, darydamas jį vartojimo, ne meilės objektu.”³²

Skirtingai nuo kontraceptinio santuokinio akto, natūralaus ritmo pasirinkimas – tai akceptacija asmens ciklo, tai yra moters, o ryšium su tuo, dialogo, abipusės pagarbos, bendros atsakomybės, susivaldymo akceptacija. Prisiderinimas prie ciklo ir dialogas – tai dvasinio, o vėliau ir fizinio santuokinio bendrumo, taip pat ištikimos asmens meilės, kurios reikalauja santuoka, pripažinimas. Naudojantis natūraliais šeimos planavimo metodais, lytiškumas yra išsaugomas ir ugdomas teisingai ir visiškai žmogiškai, o nėra “naudojamas” kaip “objektas”, kuris, ardydamas asmeninę sielą ir kūno vienybę, smogia į patį Dievo kūrinį, stipriausią prigimties ir asmens ryšį.³³

Šiandieninėje sekuliarizuotoje visuomenėje, kur vyrauja malonumų kultas ir yra svetimas pasiaukojimas, yra palanki dirva kontracepcijos plitimui. Mokslo ir technologijų pagalba žmogus siekia viešpatavimo, bet tuo pačiu sumažėja savikontrolės vaidmuo. Paradoksalu tai, kad siekdamas išsilaisvinimo, žmogus darosi vis didesniu belaisviu.

Atsakinga tėvystė – motinystė yra susijusi ir su fizinėmis, ekonominėmis, psichologinėmis bei socialinėmis sąlygomis, todėl popiežius Paulius VI teigia, kad “sąmoningais tėvais laikysime tuos, kurie, protingai apsigalvoję ir kilnumo skatinami, nusprendžia laukti daugiau vaikų arba dėl rimtų priežasčių pasiryžta ribotą ar neribotą laiką vaikų negimdyti, bet kartu ir laikytis dorinių įstatymų” ir pabrėžia, kad “tėvystė – motinystė jungia intymus ryšys su vadinamąja objektyviaja Dievo nustatyta dorine tvarka, kurios aiškintoja yra teisinga sąžinė” ir kad “tėvystė – motinystė reikalauja, kad vyras ir žmona, nepažeisdami dalykų ir gėrybių tvarkos, pripažintų savo pareigas Dievui, sau, šeimai ir visuomenei”.³⁴

Kitaip sakant, sąmoninga tėvystė – motinystė talpina savyje laisvą abipusę poros sprendimą dėl gimdymo dažnumo ir vaikų skaičiaus; sąžiningą šeimos planavimo pagrindimą Dievo, savo pačių, vaikų ir šeimos bei visuomenės akyse; susipažinimą su Bažnyčios mokymu apie nėštumą ribojančių metodų moralinį leistinumą.³⁵

Aukščiau pateikti duomenys leidžia atsakingai teigti, jog *antropologinis* kontracepcijos ir natūralių šeimos planavimo metodų taikymo santuokoje skirtumas yra gerokai didesnis ir gilesnis nei paprastai manoma ir atspindi dvi tarp savęs nesutaikomas asmens ir žmogaus lytiškumo koncepcijas bei skirtingą požiūrį į atsakingą tėvystę - motinystę.³⁶

VEIKSMO MORALUMO VERTINIMO SKIRTUMAI

Žinant antropologinius NŠP ir kontracepcijos skirtumus bei atsakingos tėvystės – motinystės sampratą, lengviau bus atskleisti moralinius šių metodų skirtumus. Nors Dievas, suteikdamas žmogui laisvę, ir leidžia jam laisvai rinktis veiksmus ir priemones, šiuo atveju NŠP ar kontracepciją, tačiau žmogus yra atsakingas už jų pasekmes.

Bažnyčia moko, kad “ten, kur liečiamas vedusiųjų meilės derinimas su gyvybės pratęsimo atsakomybe, moralinis veiksmų pobūdis priklauso ne tik nuo geros *intencijos* ir

motyvų, bet taip pat nuo *objektyvių kriterijų*, išplaukiančių iš asmens ir jų veiksmų prigimties. Šitie kriterijai išlaiko abipusio atsidavimo pilnutinę prasmę ir vaikų gimdymą tikros meilės kontekste.” Taip pat Bažnyčia pabrėžia, kad “Bažnyčios vaikams, saugantiems šiuos principus, prokreacijai reguliuoti neleistina naudotis Bažnyčios mokymo pasmerktais būdais”.³⁷

Kadangi Bažnyčia moraliu prokreacijos reguliavimo metodu laiko tik NŠP, o sutuoktiniai dėl įvairiausių priežasčių naudojami ir kontraceptinėmis priemonėmis, todėl neretai kyla įtampa dėl tokio Bažnyčios mokymo. Įtampa kyla ir pačiame žmoguje, kada jis nepaklūsta moraliniam įstatymui. Iš čia kyla nuomonės, kad katalikybė yra priešinga gyvenimui, kad jos mokymas apie moralę yra atsilikęs, atgyvenęs, neprisitaikantis prie dabarties sąlygų. Netgi pasigirsta tvirtinimų, kad Bažnyčia prieštarauja mokslui.³⁸

Viena iš priežasčių, kodėl taip paplitęs kontracepcijos naudojimas yra nematymas NŠP ir kontracepcijos moralinio skirtumo. Net ir Katalikų Bažnyčios teologai yra susiskaldę šiuo požiūriu ir, deja, kai kurie iš jų skelbia klaidingą mokymą. Netgi yra paplitusi nuomonė, kad NŠP yra natūrali kontracepcija. Tuo tarpu NŠP yra kontracepcijos priešingybė. Pakankamai aiškiai tai atsispindi vien iš antropologinės studijos. Tačiau dabar bus gilinamasi grynai į veiksmo moralumo vertinimo kriterijus ir metodologijas. Kadangi NŠP sąvoka jau buvo aptarta anksčiau, trūksta kontracepcijos apibrėžimo, kad būtų galima ieškoti skirtumų.

Popiežius Paulius VI enciklikoje *Humanae Vitae* apibrėžia kontracepciją kaip “veiksma, kuriuo, ar rengiantis santuokiniam aktui, ar jį atliekant, ar jį atlikus ir numatant natūralias jo pasekmes, būtų siekiama sukliudyti pastoti; toks sukliudymas, ar jis būtų tikslas, ar priemonė šiam tikslui siekti, yra neleistinas”.³⁹ Akivaizdu, kad toks mentalitetas yra nukreiptas prieš gyvybę ir prieš vaisingumą. Tai atsispindi anksčiau aptartose šio darbo dalyse. Todėl pagal Bažnyčios mokymą kontracepcija yra visada moralinis blogis ir negali būti niekada pateisinamas.

Tai paaiškinama tuo, kad moralumas yra racionalus žmogaus veiksmo orientavimas į gėrį ir savanoriškas protu pažinto gėrio siekimas. Žmogaus veikimo negalima pripažinti morališkai geru vien dėl to, kad jis tinka vienokiam ar kitokiam *tiksliui* pasiekti (šiuo atveju nėštumui išvengti, planuojant šeimą) , arba tiesiog dėl to, kad subjekto *intencija* yra gera (noras išreikšti santuokinę meilę per santuokinį lytinį aktą). Veikimas yra morališkai geras, kai jis liudija ir žymi, jog asmuo savanoriškai prisiima galutinį tikslą, ir kai *konkretus veiksmas* neprieštarauja *žmogaus gėriui* (šiuo atveju lytiškumo ir vaisingumo gėriui, santuokos gėriui, gyvybės gėriui) , kurį tiesoje atpažįsta protas. Jei konkretaus *veiksmo objektas* nesuderinamas su tikruoju asmens gėriu, tai dėl tokio veiksmo pasirinkimo mūsų valia ir mūsų esybė tampa morališkai bloga, vadinasi mes prieštaraujame savo galutiniam tikslui, aukščiausiam gėriui arba pačiam Dievui.⁴⁰

Veiksmo objektas priklauso nuo to, ką žmogus, būdamas laisvas ir protingas pasirenka daryti. Savo laisvu pasirinkimu žmogus apsprendžia save kaip moralinį subjektą.⁴¹ Yra tokių veiksmo objektų, kurių negalima palenkti Dievo nustatytai tvarkai, kurie radikaliai prieštarauja kokiam nors *asmens gėriui* , todėl Bažnyčios moralinėje tradicijoje šie veiksmai vadinami “vidujai blogais” (*intrinsece malum*): jie yra tokie *visuomet ir patys savaime*, t.y. dėl paties jų objekto, nepriklausomai nuo veikiančiojo asmens paskesnių intencijų ir aplinkybių. Tokie veiksmai visada yra nepateisinami.⁴²

Prie tokių veiksmų yra priskiriama ir kontracepcija. Paulius VI moko, kad : “Kartais leidžiama pakęsti mažesnę moralinę blogį, norint išvengti didesnio blogio arba patarnauti didesniai gėriui, tačiau niekad, net dėl rimčiausių priežasčių, neleistina daryti bloga, siekiant gera. Vadinasi, negalima pozityvaus valios akto objektu rinktis to, kas savo esme pažeidžia moralinę darną ir todėl daro gėdą žmogui, nors ir būtų siekiama saugoti ar kelti pavienių žmonių, šeimų ar visuomenės gerovę”.⁴³

Tačiau NŠP prilyginimas natūraliai kontracepcijai (jeigu Bažnyčia pritaria NŠP, tai yra noras parodyti, jog ji moraliniu požiūriu yra tas pats kas ir kontracepcija, todėl Bažnyčia turėtų pritarti ir jai !) išplaukia iš to, kad NŠP atveju, kada yra vengiama nėštumo, ir kontracepcijos atveju yra siekiama to paties *tikslo* – kad moteris nepastotų. Žmonės neretai nemato jokio skirtumo tame, kokie metodai yra taikomi, jei tikslas ir rezultatas yra toks pat.⁴⁴ Todėl kontracepcijos šalininkai skelbia, kad nėra kontracepcijos ir natūralaus šeimos planavimo moralinio skirtumo, nes abiem atvejais asmenų *intencija* yra tokia pati, būtent, kad santuokinis lytinis aktas nebūtų apvainikuotas nauja gyvybe. Norint atskleisti kontracepcijos ir natūralaus šeimos planavimo metodų taikymo moralinį skirtumą yra būtina parodyti skirtumą tarp kontraceptinio *veiksmo* ir kontraceptinio *tikslo*.

Kontraceptinis *tikslas* dažnai yra panaudojamas kontracepcijos pateisinimui santuokoje, remiantis *visumos teorija*. Pagal šią teoriją skirtingai yra žiūrima į atskirus, “izoliuotus”, santuokinius lytinius aktus ir į santuokinius lytinius aktus kaip visumą. Šios teorijos šalininkai pripažįsta, kad prokreacija iš tiesų yra santuokinis gėris, ir kad santuoka ir vaikai yra neatskiriami. Tačiau jie teigia, kad prokreacinis santuokos gėris yra nepažeidžiamas, net jeigu atskiri santuokiniai aktai yra sąmoningai ir laisvai padaromi nevaisingais, su sąlyga, jei šie aktai yra skirti išreikšti santuokinei meilei, ir jei sutuoktiniai nėra apskritai nusistatę prieš vaikų gėrį.⁴⁵

Popiežius Paulius VI enciklikoje *Humanae Vitae* aiškiai teigia, kad “negalima šitokių santuokinių aktų, sąmoningai padarytų nevaisingais, pateisinti argumentuojant, kad esą reikia rinktis blogybę, kuri atrodo mažesnė, ar kad šitokie aktai, įsiterpę tarp vaisingų ankstyvesnių ir būsimų aktų, esą, sudaro su anais tam tikrą vienovę, todėl ir šitokiems aktams persiduodas bendras gerumas”. Toliau jis priduria, kad “visiškai klysta tie, kurie mano, kad santuokinį aktą sąmoningai padarytą nevaisingu ir dėl to iš esmės nedorą, galima, esą, pateisinti vaisingaisiais viso santuokinio gyvenimo aktais”.⁴⁶

Tie, kurie santuokoje nori pateisinti kontracepciją, naudoja klaidingą veiksmo moralumo vertinimo metodologiją, būtent konsekvencializmą. Pagal šią teoriją, kuri tapo labai populiari būtent dėl kontracepcijos pateisinimo, suformuojami konkretaus elgesio vertinimo kriterijai, remiantis vien tam tikro pasirinkimo numatomų *padarinių* analize (iš čia kilęs konsekvencializmo terminas). Šios teorijos šalininkai teigia, kad pasirinkimas kai kuriuos santuokinius lytinius aktus paversti kontraceptiniais yra nukreiptas į santuokinės meilės stiprinimą. Sekant šia logika, peršasi išvada, kad ką sutuoktiniai čia ir dabar daro – jų pasirenkamo veiksmo objektas – yra santuokinės meilės stiprinimas ir, suprantama, geras dalykas. Atrodytų, kad viskas yra gerai, nes ir Jonas Paulius II savo enciklikoje *Veritatis splendor* patvirtino šv. Tomo Akviniečio mokymą, jog “žmogiškojo veiksmo moralumas pirmiausia ir iš principo priklauso nuo sąmoninga valia protingai pasirinkto objekto”.⁴⁷

Tačiau čia kontraceptinis aktas ar net eilė kontraceptinių aktų šiuo atveju yra pateisinami dėl galutinio tikslo. *Galutinis tikslas, intencija* sutuoktinių, kurie naudojami kontracepcija ir tų, kurie taiko NŠP, yra geras, kad galėtų išreikšti ir stiprinti santuokinę meilę, tapdami vienu kūnu ir nepradėti naujos gyvybės (planuojama šeima). Tačiau *betarpiška intencija* yra skirtinga: kontracepcijos atveju sutuoktiniai daro kažką ar naudoja kažką, kas yra tiesiogiai nukreipta prieš naujos gyvybės atsiradimą, tuo tarpu NŠP atveju sutuoktiniai nors ir žino, kad yra nevaisingos dienos ir nauja gyvybė neatsiras, tačiau jie nieko nedaro tiesiogiai nukreipto prieš gyvybę. Yra akivaizdus skirtumas tarp nenoro, kad kažkas atsitiktų (neatsirastų nauja gyvybė) ir noro, lydimo aktyvių veiksmų, (kontraceptinės priemonės naudojimu) kad tai neatsitiktų.⁴⁸

Kad veiksmą galėtume pavadinti *kontraceptiniu*, turi būti dvigubas *pasirinkimas*: pirma, pasirinkimas atlikti lytinį aktą, kuris yra žinoma, kad yra susijęs su naujos gyvybės atsiradimu; antra, yra pasirinkimas atsikratyti prokreacinio rezultato. Taigi kas padaro lytinį aktą

kontraceptiniu, yra *pasirinkimas* sunaikinti prokreacinę lytiškumo dimensiją. Kontracepcijos esmė glūdi žmogaus laisvame pasirinkime ir veiksmuose.⁴⁹

Todėl kontracepcijos atveju veiksmo *objektas* nėra santuokinės meilės stiprinimas, bet pasirinkimas čia ir dabar atliekamą santuokinį lytinį aktą padaryti nevaisingu. Toks veiksmo objektas, nukreiptas prieš gyvybę, yra nemoralus.⁵⁰ NŠP atveju kada yra periodiškai susilaikoma nuo santuokinio lytinio akto nėra kontraceptinio pasirinkimo. Išreiškiant santuokinę meilę per santuokinį lytinį aktą, kada yra nevaisingos dienos, tolimesnė intencija gali būti ne prokreacinė, bet ji nėra tiesiogiai anti-prokreacinė kaip yra kontracepcijos atveju. Kontraceptinis lytinis aktas yra prieš gyvybę tiek pagal intenciją, tiek pagal pasirinktą veiksmą (naudoti kontraceptinę priemonę).

Kontracepcija įkūnija intenciją vengti nėštumo ir dėl to lytinį aktą padaro skirtingos rūšies aktu - prieš gyvybinį. Lytinis aktas, nenaudojant kontracepcijos, turi skirtingą struktūrą: tai iš esmės yra gyvybinis aktas tiek fizine prasme, tiek intencijos prasme. Todėl akivaizdu, kad yra glaudus ryšys tarp intencijos ir veiksmo.

NŠP ir kontracepcijos skirtumą parodo ir sekantis jų palyginimas. NŠP gali būti naudojamas nėštumui išvengti, jei tam yra leistinos moraliai priežastys, bet ir dažnai taikomas su tikslu pradėti naują gyvybę, kada žinomos vaisingos dienos ir galima žinoti kada įvyks apvaisinimas. Kontracepcijos atveju moteris taip pat gali pastoti, bet tai nebus norėta, bet įvyks dėl kontracepcijos nepatikimumo. Tačiau niekas nenaudoja kontracepcijos, su tikslu pastoti. Reiškia, tai nėra tokie patys metodai, bet iš esmės skirtingi.⁵¹

IŠVADOS

NŠP nėra natūrali kontracepcija, bet moraline prasme yra jos priešingybė. Šeimos planavimo tikslas arba pasekmė nepadaro įvairių metodų moraliai vienodais. Pagal savo esmę kontraceptinis elgesys atskiria tai, ką Dievo išmintis sujungė į vieną, būtent santuokinio lytinio akto gyvybę perduodantį ir meilę perduodantį elementus. NŠP išlaiko pagarbą Dievo nustatytai tvarkai.

¹ Paulius VI. "Humanae Vitae". 25 Liepos 1968. 10 (mano pabraukta).

² Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Kaunas: Tarpdiecezinė Katechetikos Komisijos leidykla. 1996. 365.

³ Tikėjimo mokslo kongregacija, Instrukcija "Donum vitae". Braintree: The Pope John Center. 1987. 3.

⁴ Plg. Narbekovas A. Pasyvios eutanazijos ir užsispyrėliško gydymo netaikymo skirtumas // Soter. Kaunas. 2002. Nr. 7 (35). P. 9.

⁵ Plg. Narbekovas A., Meilius K. Biotechnologijos: pagalba ar iššūkis santuokai kaip institucijai? // Sveikatos mokslai. 2002. Nr. 2 (18). P. 85 – 86.

⁶ Plg. May E. W. Sex, Marriage and Chastity: Reflections of a Catholic Layman, Spouse and Parent. Chicago: Franciscan Herald Press. 1981. P. 9.

⁷ Plg. Paškus A. Žmogaus meilės. Vilnius: "Katalikų pasaulio" leidykla. 1995. P. 46.

⁸ Plg. Coleman D. G. Human sexuality: An All- Embracing Gift. New York: Alba House. 1992. P. xv.

⁹ Plg. Gaudium et spes // II Vatikano Susirinkimo Nutarimai. Zarasai: Fortūna. 1994. 17.

¹⁰ Plg. Hogan M. R. ir LeVoir M. J. Covenant of love: Pope John Paul II on Sexuality, Marriage, and Family in the Modern World. San Francisco: Ignatius Press. 1985. P. 95.

¹¹ Plg. Curran E. Ch. Themes in Fundamental Moral Theology. London: Notre Dame. 1997. P. 178.

¹² Plg. May E. W. Sex, Marriage and Chastity: Reflections of a Catholic Layman, Spouse and Parent. Chicago: Franciscan Herald Press. 1981. P. 3.

¹³ Katalikų Bažnyčios Katekizmas. 372.

¹⁴ Wojtyła K. Meilė ir atsakomybė. Vilnius: Alka. 1994. P.25.

¹⁵ Plg. Smith E. J. Pope John Paul II and Humanae Vitae // Why Humanae Vitae was Right: A Reader / Ed. Janet E. Smith. San Francisco. 1993. P. 236.

¹⁶ Plg. May E. W. Catholic Moral Teaching on in Vitro Fertilization // Reproductive Technologies, Marriage and the Church / Ed. The Pope John Center. Braintree. 1988. P.115.

¹⁷ Plg. Wojtyła K. Meilė ir atsakomybė. P. 295.

- ¹⁸ Apie santuokinio akto svarbą ir neatsiejamus asmenis jungiantį arba meilę perduodantį ir gyvybę perduodantį arba prokreacinį elementus žr. II Vatikano Susirinkimo Pastoralinėje Konstitucijoje *Gaudium et spes* 48, 49, 50; Popiežiaus Pauliaus VI enciklikoje *Humanae Vitae* 11, 12 ; Popiežiaus Jono Pauliaus II apaštalinėje adhortacijoje *Familiaris consortio* 11, 14 bei to paties popiežiaus apaštaliniam laiške *Laiškas šeimoms* 10, 12; Katalikų Bažnyčios Katekizme 2363 ir kt.
- ¹⁹ Plg. Tikėjimo Mokslo Kongregacija. Instrukcija “Donum Vitae”. II, B, 4, b.
- ²⁰ Paulius VI. “*Humanae Vitae*”. 12.
- ²¹ Plg. *May W.E.* Sex, marriage and chastity: reflections of a Catholic layman, spouse and parent. Chicago: Franciscan Herald Press. 1981. P. 3-4.
- ²² Plg. Paulius VI. “*Humanae Vitae*”. 17.
- ²³ Plg. *Jonas Paulius II.* Apaštališkoji Adhortacija “*Familiaris Consortio*”. 32.
- ²⁴ Plg. *Jonas Paulius II.* “*Evangelium Vitae*”. 23.
- ²⁵ Plg. *Jonas Paulius II.* Apaštališkoji Adhortacija “*Familiaris Consortio*”. 32.
- ²⁶ Plg. *Wojtyła K.* Meilė ir atsakomybė. Vilnius: Alka. 1994. P. 294 - 298.
- ²⁷ Plg. *Maida A.J.* Responsible parenthood in the writings of pope John Paul II // Trust the truth / A symposium on the 12 th anniversary of the encyclical *Humanae Vitae*. Braintree: The Pope John Center. 1998. P. 384.
- ²⁸ Plg. *Tettamanzi D.* Responsible parenthood and the morality of birth control // Natural family planning. Milwaukee: De Rance, Inc. 1980. P. 179-180.
- ²⁹ *Popiežius Paulius VI.* “*Humanae Vitae*”. 10.
- ³⁰ Ten pat. 10.
- ³¹ *Flynn A.M.* Natūralūs vaisingumo kontrolės metodai // *Medicina*. 1993. Nr. 3 (29). P. 39.
- ³² Plg. *Wojtyła K.* Meilė ir atsakomybė. P. 301-302.
- ³³ Plg. *Jonas Paulius II.* “*Familiaris Consortio*”. 32.
- ³⁴ *Paulius VI.* “*Humanae Vitae*”. 10.
- ³⁵ Plg. *United States Catholic Conference.* Human sexuality: a Catholic perspective for education and lifelong learning. Washington D.C.: United States Catholic Conference. 1997. P. 44.
- ³⁶ Plg. Ten pat. P. 32.
- ³⁷ *Gaudium et spes.* 51.
- ³⁸ Plg. *Paškus A.* Tikėjimo ir netikėjimo sąlytis šiandien. Kaunas: Lietuvos Katechetikos Centro Leidykla. 1998. P. 27.
- ³⁹ Paulius VI. “*Humanae Vitae*”. 14.
- ⁴⁰ Plg. *Jonas Paulius II.* “*Veritatis Splendor*”. 72.
- ⁴¹ Plg. *Narbekovas A.* The existential significance of human acts as freely chosen // *Soter*. 2000. Nr. 4 (32). P. 30.
- ⁴² Plg. *Jonas Paulius II.* “*Veritatis Splendor*”. 80.
- ⁴³ *Paulius VI.* “*Humanae Vitae*”. 14.
- ⁴⁴ Plg. *Kippley J.F., Kippley S.K.* The art of natural family planning. Cincinnati: The couple to couple league. 1994. P. 45.
- ⁴⁵ Plg. *May W.E.* Catholic bioethics and the gift of human life. Huntington: Our Sunday Visitor Publishing Division. 2000. P. 130.
- ⁴⁶ *Paulius VI.* “*Humanae Vitae*”. 14.
- ⁴⁷ *Jonas Paulius II.* “*Veritatis Splendor*”. 78.
- ⁴⁸ *Lawler R., Boyle J., May W.E.* Catholic sexual ethics: a summary, explanation & defense. Huntington: Our Sunday Visitor, Inc. 1985. P. 168.
- ⁴⁹ Plg. *May W.E.* Sex, marriage and chastity. P. 114.
- ⁵⁰ Plg. *Finnis J.* Moral absolutes: Tradition, revision and truth. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press. 1991. P. 86.
- ⁵¹ Plg. *May W.E.* Sex, marriage, and chastity. P. 116-117.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Coleman GD.* Human sexuality: an all- embracing gift. New York: Alba House. 1992.
- Congregation for the Doctrine of the Faith.* Instruction on Respect for Human Life in its Origin and on the dignity of Procreation “*Donum Vitae*”. Braintree: The Pope John Center. 1987.
- Curran EC.* Themes in fundamental moral theology. London: Notre Dame. 1997.
- Dunn HP.* The doctor and christian marriage. New York: Alba House. 1992.

- Hogan RM, LeVoir JM. Covenant of love: Pope John Paul II on sexuality, marriage, and family in the modern world. San Francisco: Ignatius Press. 1992.
- Katalikų Bažnyčios Katekizmas. Kaunas: Tarpdiecezinė katechetikos komisijos leidykla. 1996.
- Jonas Paulius II. Enciklika "Evangelium Vitae". Vilnius: Aidai. 1995.
- Jonas Paulius II. Apaštališkoji adhortacija "Familiaris consortio". Vilnius: Lumen fondo leidykla. 1994.
- Jonas Paulius II. Laiškas šeimoms. Vilnius: "Katalikų pasaulio" leidykla. 1994.
- Jonas Paulius II. Enciklika "Veritatis Splendor". Vilnius: Aidai. 1994.
- May E.W. Catholic moral teaching on *in vitro* fertilization // Reproductive technologies, marriage and the Church / Ed. The Pope John Center. Braintree: The Pope John Center. 1988.
- May EW. Marriage: the rock on which the family is built. San Francisco: Ignatius Press. 1995.
- May EW. Sex, marriage and chastity: reflections of a catholic layman, spouse and parent. Chicago: Franciscan Herald Press. 1981.
- Paškus A. Žmogaus meilės. Vilnius: "Katalikų pasaulio" leidykla. 1995.
- Paulius VI. Enciklika "Humanae Vitae". Vilnius: Aidai. 1993.
- Popiežiškoji sveikatos apsaugos darbuotojų pastoracijos taryba. Sveikatos apsaugos darbuotojų chartija. Kaunas: Farmacija. 1997.
- Quesnell G.J. Pastoral approaches to infertile couples // Reproductive technologies, marriage and the Church / Ed. The Pope John Center. Braintree: The Pope John Center. 1988.
- Smith E.J. Pope John Paul II and "Humanae Vitae" // Why "Humanae Vitae" was right: a reader / Ed. J. Smith. San Francisco: Ignatius Press. 1993.
- United States Catholic Conference. Human sexuality: a Catholic perspective for education and lifelong learning. Washington: United States Catholic Conference. 1997.
- II Vatikano susirinkimo nutarimai. Zarasai: Fortūna. 1994.
- Wojtyła K. Meilė ir atsakomybė. Vilnius: Alka. 1995.

Andrius NARBKOVAS

THE MORAL DIFFERENCE BETWEEN NATURAL FAMILY PLANNING AND CONTRACEPTION

Summary

Fertility awareness is the first step toward responsible decision – making related to human sexuality and acceptance of our life – giving energies. Respect for life is internal for most of us, and begins with respect for our lives. Awareness of ourselves as life – giving and life – supporting persons enriches us with awareness of others and all life – giving potential in the world of human experience. The gift of self to another in love is the essential action required for a loving life. The simple yet profound message of fertility awareness is that fertility is a natural and integrated part of being human.

NFP can be defined as a dialogue leading to responsible parenthood based on educated awareness and acceptance of the cyclic phases of fertility and infertility, and loving abstinence in married life becomes basic to this dialogue. NFP is the only method that depends on both partners. It involves the man in ethical decision – making in the preparation and execution of responsible parenthood.

Pope Paul VI defined contraception as every action which, either in anticipation of the conjugal act, or in its accomplishment, or in the development of its natural consequences, proposes, whether as an end or as a means, to render procreation impossible. So by its very nature, contraceptive behavior seems to take apart what God in His wisdom has put together – the procreative and the affective aspects of sexual relations. NFP respects God's order of creation and the integrity of the sexual act as God intends it.

The kind of actions that are involved and chosen are most important to moral evaluation. Thus, while NFP intercourse may be non – procreative by virtue of its further intentions, it is never directly anti – procreative like contraceptive intercourse. Contraceptive intercourse is contra – life both in the intention and in the chosen action. The end or purpose of family planning does not make all the various practices morally the same. So it is evident that NFP is not contraception but it is the moral opposite.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: antropologija, lytiškumas, NŠP, kontracepcija, santuokinis aktas, atsakinga tėvystė, moralumas.

KEY WORDS: anthropology, sexuality, NFP, contraception, conjugal act, responsible parenthood, morality.

Andrius NARBKOVAS – kunigas, teologijos mokslų daktaras; Lietuvos Medicininės Etikos Komiteto prie Lietuvos Sveikatos Apsaugos ministerijos narys; VDU, VTU ir KMU docentas. Mokslinių tyrimų sritys: biomedicininė etika, šeimos ir santuokos teologija. Adresas (darbo): Vilniaus 29, 3000 Kaunas.

Andrius NARBKOVAS – priest, doctor of sacred theology; member of Medical Ethics Committee of Lithuania at the Ministry of Health Care; VMU, VLU and KMU associate professor. Investigation fields: biomedical ethics, theology of marriage and family. Address (office): Vilniaus 29, 3000 Kaunas.